

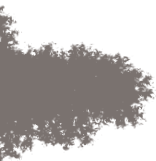
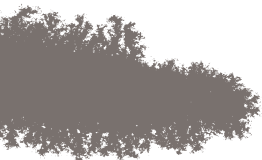
Jordi Pàmias

**Dilluns
de poesia
a l'Arts
Santa
Mònica**

**Presentació
de Lluís Calvo**

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Jordi Pàmias: l'infinit suggeriment del vers

Lluís Calvo

La restricció com a infinit artístic

Si traçàvem una línia que unís Nova York (o Missouri) amb la comarca de la Segarra –i res no indica que aquesta acció no sigui del tot pertinent, sobretot en una època en què Google Maps ens acosta la *realitat* geogràfica a la velocitat de la llum– podríem enllaçar les trajectòries de dos poetes ben diferents: Marianne Moore i Jordi Pàmias. Perquè la poeta nord-americana afirma, en el poema “Silenci”, que “El sentiment més profund es mostra sempre en silenci; / no pas en el silenci, sinó en la contenció” (el *restraint* original ens duu fàcilment a aquest mot, així com al domini d'un mateix i a l'autocontrol). T. S. Eliot també cita aquests versos en l'epíleg als *Selected poems* de la poeta, amb l'objectiu de llevar-ne qualsevol definició de fredor o d'absència de sentiment. Igualment, en el poema titulat ‘L'investigador’, Moore ens recorda que de vegades hi ha persones que no es mostren excessivament afectades pels esdeveniments de la vida, no pas perquè no tinguin sentiments, sinó justament *perquè en tenen massa*. I és aquí on volia arribar, perquè aquest és el cas, exactament, de Jordi Pàmias, autor que connectaria amb la modernitat per aquesta via directa. En efecte: en Pàmias el vers presenta la contenció del sentiment i de la forma. En la seva poesia el sentiment es mostra com una besllum o bé, altrament, és *insinuat* –una paraula grata al poeta– amb una delicadesa excepcional.

Contenció és un mot important en la poesia de Pàmias. La seva concepció del poema parteix, fet i fet, d'aquest dir velat i suggerit, que arriba al lector com el vol lleu i elegant d'una ploma. És cert que aquesta paraula ha tingut usos ambigus, sobretot quan s'ha fet servir per justificar una poesia *restreta* i poc vital, més basada en la mutilació i l'autorepressió que no pas en la llibertat que tot creador ha de mostrar. Però aquest, sens dubte, no és el cas de Pàmias. En els seus poemes s'aborden, amb valentia, totes les qüestions candents, mal que des d'una voluntat de plantejar l'obra com una delimitació del sentit i del sentiment. Una *economia*. Una poda. És a dir com la capacitat, subratllada per Pere Gimferrer en un article a la revista *Urc*, tot fent referència al nostre poeta, "de fer poesia amb l'essencial dels mots poètics en català". Això comporta esbossar, al mateix temps, un contorn, un perfil sobri. Com el de l'alzina enmig de l'altiplà segarrenc. Com la rosella que destaca enmig del bladar. I tot això amb un absolut domini de la tècnica poètica, del vers ben confegit, de la cadència exacta i del sentit precís del ritme. No és casual, així doncs, que Pàmias sigui un excel·lent sonetista. Conseqüentment, els seus artefactes lingüístics cerquen la llibertat que es concreta en objecte amb la intenció d'evitar que el seu mateix impuls es disgregui en un entusiasme benintencionat, però procliu a la verboricitat i a la manca d'un *centre d'emoció*. La poesia de Pàmias està cisellada de manera precisa per tal que la matèria lingüística expressi molt més del que en aparença ofereixen els sentits de les paraules i les seves combinacions múltiples. En el lector s'esdevé, d'aquesta manera, un procés de desvetllament intuïtiu de sentits, de percepcions, d'exercicis proclius a allò sensible i ètic. Aquesta manera de fer implica un treball molt laboriós i una tenacitat fora de

sèrie per tal d'aconseguir els efectes insinuats, amb una elegància gens estrident.

Pàmias, d'altra banda, és un poeta ruminant, és a dir algú que mastega de manera incessant el poema i mai no n'assoleix la plena digestió. Per ell corregir no és una tasca més, sinó el dia a dia del seu quefer. Perquè, damunt de tot, el poema ha de ser un objecte lingüístic carregat de precisió, però alhora ha de deixar entreveure el sentiment que ens torba i ens corprèn. Ni l'excés de la paraula ni la cursa desbocada de sentiments i impressions tenen cabuda en el nostre poeta. Si Coltrane volia tocar-ho tot, Davis imposava en canvi la restricció (Pàmias té un poema titulat "L'home del jazz", dedicat a Louis Armstrong, algú dotat del sentit afuat de la melodia, la qual sempre guiava la improvisació). I en aquest segon àmbit es mou el nostre poeta, que també s'estima més l'enjogassament de Mozart –omnipresent en tota l'obra de Pàmias– que els ensurts emocionals de Beethoven o la complexitat cerebral de Bach.

La Segarra com a centre de l'univers: entre la memòria, la mort i el renaixement

Pàmias ha enfocat la seva tasca cap al seu entorn més proper, sense necessitat de bastir edificis quimèrics ni architectures lingüístiques allunyades del viure immediat. La comarca de la Segarra i la casa de Guissona són dos eixos de gran importància en l'autor. Quan va aparèixer el primer volum de la seva obra poètica completa, el poeta va intitular-lo, de manera ben significativa, *La casa dels avis*. Entre poemes d'amor i desamor, en aquesta obra ja apareixen els elements que definiran de manera obstinada la poesia de Pàmias: la casa, amb el terrat i les golfes, els bancals, els rostolls, les

messes... I també Narcís, Mozart i Jesús. En aquestes obres inicials podem veure els elements que amb el pas del temps conformaran de manera nítida l'univers del poeta. Perquè pocs autors contemporanis han aconseguit crear la seva obra a partir d'unes constants sostingudes, de manera tenaç, al llarg de la trajectòria literària. Al poema "El terrat", per exemple, el poeta ens descriu de manera minuciosa el lloc que arribarà a convertir-se, amb els anys, en punt de recés, temple particular i nucli de retorn obstinat: "Estimo el vell terrat de casa meva, / amb les seves petites rajoles, d'un color / roig, somort, blanquejades per l'escampall de guix / de les parets –que s'inflen i s'esquerden–, / per l'arena que hi deixa el vent càlid d'estiu... / i també per la femta dels ocells".

Si agafàvem el poema 'Casa', de *Lluna d'estiu* (1985), podem traçar de nou la línia que uneix les vivències del poeta a través d'un únic escenari domèstic. Si el poema anterior, "El terrat", es va escriure el 1965 i es va publicar el 1972, 'Casa' va aparèixer tretze anys més tard. Pàmias és un poeta de cercles concèntrics al voltant d'uns temes bàsics, tossuts, fonamentals. En el segon poema, tanmateix, hi ha un tret molt característic en la seva obra: es tracta de la força del record, de l'evocació del passat, del pes de la memòria enmig dels objectes i dels escenaris que conformen el viure: "Alt baluard dels somnis, / casa. / A la nit, en silenci, / pujàvem al terrat, / on jeien tristos cèrcols amb rovell, / ferralla de vells jocs. Una òliba cridava. / Ai, quin calfred de por, / a l'últim tram d'escales!". La casa passa a ser, aleshores, lloc de memòria i recolliment, veritable santuari dels dies passats.

El pes feixuc del temps el trobem de manera molt més marcada en els llibres posteriors, propis de les etapes de maduresa. *Terra cansada* (2004) és una obra que es mou, en aquest

sentit, entre la memòria negra, representada per l'alzina, i la florida de la primavera. Els elements del paisatge i la successió de les estacions conformen una dualitat entre l'esperança i la foscor. El poeta que no té somnis és un *home vell*. Però l'amenaça de la mort ja ha deixat de ser una metàfora per convertir-se en una presència palpable, física, real. A "Clot del Llop", un dels seus millors poemes, ens ho fa avinent: "Sota un cel blau de primavera, / l'udol glaçat, en el record: / vaga temença d'una nit d'hivern, / esquerpa solitud del Clot del Llop".

Al llarg de tota l'obra del poeta, especialment a partir de la maduresa, podem resseguir aquesta petja de la mort, matisada per un renaixement que es presenta a través de la capacitat de regeneració de la natura. La brostada de la primavera i la resurrecció són, així, dos pols que s'unifiquen en el poema. A "Motí dels mots", del llibre *Aurora amb gebre* (aparegut el 1977 amb el títol *Clam de la neu*), apareix un viure que esdevé mort en vida, rutina que condueix a un lent esvanir-se. D'aquesta manera: "Espectres som, que hem après de memòria / regles d'un joc que no té cap sortida (...) L'àgil corser de la mort ens espera / al passadís del casal de les ombres". També a "Últim lament", de *Flauta del sol* (1979), se'ns parla de la melangia, del cansament de les hores perdudes, de l'envelliment. La figura de l'home madur (l'any 79 Pàmias té quaranta-un anys: no és un vell, però tampoc un vailet) és caracteritzada pel poeta "com un senyor molt tranquil, amb armilla". Un personatge, província i burgès, que curiosament reapareix a "Motí dels mots", on se'ns parla de "l'home madur, amb copalta i armilla".

Pàmias, tanmateix, no sols esdevé conscient de la mort en aquests anys de primera maduresa, sinó que de manera colpidora ens adverteix que l'aprenentatge ja s'havia fet molt

abans, “quan formàvem seguici / rere el taüt de l’infant de la vídua”. Aquesta negror del poema és contrarestada, com ja s’ha indicat anteriorment, per la imatge de la vida que encarna la primavera. Qui conegui els durs hiverns de la Segarra sap que la primavera és un esclat meravellós que arrasa la grisor dels mesos hivernals. En aquest sentit, als “Quatre poemes primaverals” de *La plana verda* (1994), les noves tiges i el redol de ravenisses fan que es silenciï la mort, representada per l’alzina negra. També el final del poema “Resurrecció”, del mateix llibre, és ben nítid: “I, al tossal de l’alzina, s’entreveuen / uns ametllers en flor, rere la mort”. Una experiència que va molt més enllà del mer esclat biològic i que representa una esperança de vida després de la fi. Aquesta vida té un correlat terrenal en el sexe. A *La veu de l’àngel* (2009) el poeta es mou entre el batec gairebé onanista de Narcís i la plenitud compartida. En Pàmias trobem una reflexió sobre la pèrdua d’instints i vigors que comporta la vellesa, però alhora hi ha nombroses invocacions a la nuesa –al terrat, sota el sol–, als signes fàl·lics i a les restes del goig damunt la terra. L’Eros compartit esbossa un altre nucli, en el moment en què el poeta s’oblida de Narcís i del mirall que el torba. És aquí, justament, quan el poeta pot reposar en el pit de la persona estimada.

La mirada oberta cap al món

Els elements anteriors podrien fer pensar en un autor entot-solat en el seu *palau interior*. Però Pàmias és un poeta *compromès* amb el món en què viu, i subratllo de manera molt expressa aquest adjectiu perquè al llarg de tota la seva obra Pàmias ha mostrat una gran sensibilitat envers els conflictes mundials, amb una veu alçada contra la injustícia, la guerra,

la misèria i les desigualtats socials. Molt abans de *Fuga del mil·lenni* (2000), una obra prototípica en aquest sentit, el poeta ja va escriure, l'agost de 1971, un poema titulat "Vietnam". El mateix any signava "Fantasia per a ús de la gent sàvia", una peça que hauria de ser de lectura gairebé obligada per tal com avança la tirania dels mitjans de comunicació damunt de la cultura que resta arraconada a les enciclopedies, com una relíquia que la tasca intel·lectual ja no pot retornar al seu estat original. Tampoc s'han d'oblidar, en aquest context, els poemes de *Temps empresonat*, del 1973. El mateix poeta reconeix, en la nota que precedeix *La casa dels avis*, que la lectura de *Poesia catalana del segle XX*, de Josep M. Castellet i Joaquim Molas, l'havia impressionat. La bomba atòmica o les barraques penetren, així mateix, en la poesia de Pàmias, sota la influència de Pere Quart i el caràcter cívic de l'obra de Salvador Espriu. Si Josep Carner inspira en bona mesura el món líric més domèstic –i la delicadesa que sobrevola el sentit del poema–, els anteriors poetes, i especialment Pere Quart, s'escolen en la dicció més combativa del nostre autor, a l'empara del realisme social i del compromís polític, tan característics de l'època. Des de ben jove, a més, el poeta va mostrar un alt compromís cap a la nostra llengua, amb una postura crítica envers el feixisme.

Abans he esmentat *Fuga del mil·lenni*, un llibre en què la sensibilitat del poeta cap al món és vivíssima. En aquesta obra apareixen molts elements contemporanis, com ara Internet, els videojocs, Superman, la fissió de l'àtom, el desxiframent del genoma i les utopies frustrades, tot plegat al costat de referents clàssics. Pàmias s'arrisca, esdevé original i s'alia amb la societat contemporània. Salta de la Segarra al món, sense necessitat de grans piruetes ni expe-

riències urbanes extremes. No obstant això, en llegir aquests versos del poema "Utopia" no seria forassenyat que algú els atribuís, en una primera lectura, a un poeta jove, bregat en tota mena de recitals: "I la blavor de l'aire duu partícules / d'un semen pol·luït, d'una cendra de mort. / On ragen, avui, la llet i la mel? / Ja no tenim Terra Promesa". I és que Pàmias s'ha captivat, en el fons, com algú que analitza el món i batega amb les preocupacions que se'n deriven, lluny de qualsevol temptació d'entotsolament. S'ha de destacar, de manera paral·lela, que en els poemes sobre la societat actual hi ha una mirada lúcida i alhora desencantada del món. L'impacte de la tècnica i l'utilitarisme és vista com una negació dels valors que han marcat l'humanisme, la cultura i la dimensió transcendent de l'home.

L'obertura cap a l'altre: mite, àngel i esperit

De la confluència entre la dimensió espiritual del poeta i la mirada crítica cap al món neix un dels llibres més personals i elevats del poeta: *Narcís i l'altre* (2001). Aquesta obra s'adreça al proïsme, al germà, a l'obertura cap a l'altre (com ens recorda el poema "Fruit delitós"), tot inspirant-se en la filosofia d'Emmanuel Lévinas. Si Narcís resta sol, en contemplar-se en "l'aigua serena del mirall", l'amor serà la via que permetrà trencar l'espill i reconèixer la figura de l'altre. La dimensió és cívica i espiritual. *Narcís i l'altre* és ple d'un humanisme cristià, que estén la mà cap al proïsme amb l'objectiu de revelar-nos que Déu "batega al cor roent de l'ésser". El germà és polític i espiritual, la qual cosa hauria de ser gairebé una tautologia des del moment en què qualsevol política que no contempli la dimensió espiritual de l'home està abocada al més profund fracàs. La revolució majúscula serà

espiritual o no serà, ja que la justícia social només podrà aparèixer en un món en què la revelació de la dimensió humana s'hagi fet avinent en els cors, a través precisament d'aquest contacte que permet trencar el mirall i adonar-se de la presència de l'altre, en tota la seva concreció i en tota la seva complexitat i acceptació de les diferències. Si la història de Filèmon i Baucis és un dels moments culminants del *Faust* de Goethe, com a encarnació i prefiguració dels errors i horrors de la història del nostre món contemporani, Pàmias no s'oblida de dedicar-los un poema, ja que aquests vells hospitalaris que tenien la casa oberta als déus encarnaven l'estat d'ànim que es lliurava a la presència de l'alteritat. Aquests déus, davant dels quals cal exercitar l'obertura, apareixen sovint en la seva poesia, juntament amb personatges mítics com Apol·lo i Dionís. Narcís i el seu mirall treuen el cap a *La veu de l'àngel* (2009), concretament en el poema "Eros i el temps", en què de nou apareix la casa, amb els seus elements característics: el rellotge de paret, el piano, l'alcova. La primera secció del llibre es titula, de manera ben significativa, "Belleza antiga". I no podem deixar de banda una obra com *Àmfora grega* (1985), on trobem personatges com Perseu, Prometeu i Narcís, el qual torna a comparèixer a *L'alegria velada* (1992). També té un paper important Orfeu, perquè Pàmias és un poeta en certa mesura òrfic. En efecte: en l'obra del poeta aquestes referències no només representen una crida al mite que convoca el despertar de l'esperit (*Terra, mite, àngel* és el títol del volum V de la seva obra poètica completa), sinó que també són una defensa de l'harmonia conformadora de la bellesa, en uns temps d'injustícia, banalitat i lletjor. Els poemes que recorden el món clàssic, d'aquesta manera, són paral·lels a les peces de caire cívic que impli-

quen, de manera més o menys explícita, una denúncia. D'altra banda cal subratllar la importància del cristianisme en l'obra del poeta, així com de la Bíblia, a través de la història del poble d'Israel, en què l'èxode té una correspondència amb la veu poètica. Pàmias elabora una cristologia pròpia, una fe, un humanisme. L'àngel és el doble que recull la imatge forjada en l'interior del poeta, és a dir el doble que intueix la veritable dimensió de l'esperit, entre la por i l'astorament davant la imatge revelada: presència de la llum i mot que salva, gràcia del do que allibera i il·lumina. Com subratlla Jaume Pont, en el magnífic pròleg de *La veu de l'àngel*, "les criatures angèliques afirmen el missatge de la creació, de la poesia i de l'art com un antídoto davant de la paraula muda. Com a missatger de la divinitat, l'àngel porta als seus llavis la paraula que segella la unió permanent entre el cel i la terra".

Tanmateix hi ha poemes en què la fe fluïxeja, de manera ben humana i comprensible. Aquests versos de "Llunyania de Déu" són categòrics: "(...) Però el Déu que *embena les ferides / calla*. O s'apaga en la llunyania, com el ble / d'una xinxeta davant la petita capella de fusta". Hi ha moments en què el poeta interroga Déu, de la mateixa manera que va fer-ho Job, i no obté resposta. El silenci s'imposa, llavors, i la fe trontolla.

Cal remarcar que Pàmias mostra una clara obertura cap a altres religions. A *L'alegria velada* hi ha al·lusions a l'hinduïsmo, a Buda, a Ahura Mazda i als sufís. Aquest esperit inquiet, d'encreuament de cultures i visions espirituals, de viatge i interiorització, té el seu punt culminant en el llibre *Al cor del món* (2013), un periple literari que té com a escenari Turquia, el món grec i Praga. La confluència de dos mons, l'Orient i l'Occident, mena finalment a l'abandó de les etiquetes per fondre's en el que sempre han representat aquests conceptes,

és a dir la conformació d'un bressol de cultura i la llum de l'esperit que ultrapassa les meres dimensions geogràfiques.

Reflexió final perquè tot recomenci

L'obra de Jordi Pàmias s'estructura, com hem vist, a través d'uns eixos constants: el món de Guissona i la Segarra; el record, la nostàlgia del vigor juvenil i el seu impuls sexual; la presència amenaçadora de la mort; el clam cívic contra la injustícia, la lletjor i la banalitat del món contemporani, expressada a través dels poemes de to social; la importància de l'amor i de l'apertura cap a l'altre; l'espiritualitat de caire cristià, amb un marcat interès cap a altres dimensions religioses i espirituals i, alhora, en els últims anys, els viatges, a través dels quals el poeta descobreix altres llocs del món i crea reflexions de caire artístic i ètic, en connexió amb el bagatge de les seves lectures. I tot això des de l'assumpció d'un verb que defuig l'estridència i que mostra el sentit a través d'un vel traspassat per la llum diürna i tardoral.

Com deia Miquel Àngel Riera en el pròleg de *Cançons de la nit benigna* (1975), la lectura d'un poeta, i encara més d'un poeta com Jordi Pàmias, comporta una injustícia, ja que "són massa els matisos, els signes, les segones veus que, fatalment, quedaran inobservats". Malgrat aquest risc, paga la pena esbossar una panoràmica dels trets fonamentals de l'obra de Pàmias, per tal que el lector s'animi a fer un camí apassionant i complex: el de la lectura silenciosa, el de l'aprofundiment del sentit. Dues de les coses que ens forneixen sempre, des del cos de l'obra, els bons poetes.

Poètica

Jordi Pàmias

La poesia és un món autònom, al marge de la moral i de qualsevol ideologia.

Creació de bellesa, mitjançant la paraula.

Un aspecte fonamental és l'ambigüitat, pròpia del llenguatge connotatiu. Hi ha d'haver una zona de misteri, més o menys velat. No es tracta de comunicar un missatge, sinó de commoure el lector -i, alhora, de colpir-lo, amb efectes inesperats.

El ritme, com a element integrador del poema.

Joc d'imatges i eufonia musical. Possibilitat d'entrar en el món fascinant dels símbols.

Fruit del record, l'emoció ha de ser continguda, quasi invisible.

Finalment, cal conèixer bé la tradició literària -sobretot, la de la pròpia llengua.

Poemes

Sonet de dues edats

Jo, a mitjanit,
era un infant corprès
davant d'inesperades meravelles.
Semblava llum, la llum de les estrelles,
i jo he sentit, arran dels ulls, un bes!

Anava a l'hort, a l'angle dels rosers,
i obria, d'una a una, les poncelles.
I, l'endemà, em tancava les parpelles
la mà d'Algú, que no ha tornat mai més.

Ara camino sense rumb. Nit closa,
amb pes de nuvolades, aire lleu
i torbador, neguit que no reposa...

Temps d'alta llum: que n'has estat, de breu!
Ara no hi trobo, no, al meu hort cap rosa,
ni el sento, arran dels ulls, el bes de Déu.

1957

Plaça Major

Companys: la vella alegria no torna
i aixeca pols, a les golfes, l'enyor.
En el silenci del vespre, reunim-nos
tots, al bell mig de la plaça Major.
Porteu pilota, baldufes i cercols.
I refaré, somiós, el record
d'aquell nen bru, que, una tarda de pluja,
sota les voltes, s'enduu patacons,
amb el cop sec d'un taló de sabata
en un flendi borrós.

Companys: la vida té línies d'ombra
i ens amenaça, manyaga, la mort...
Cada any, pel març, la planura verdeja;
no podem, doncs, revifar el nostre goig?
Sarments rogenques s'apilen, en feixos,
i es descabdella la dansa del foc.
Farem rotllana, i el pas de les hores
s'alentirà pel camí dels records.
Tothom, que conti la seva aventura;
tothom, que assagi la seva cançó.
En la nit clara, captiven l'oïda
guitarra i flautes i un toc de tambor.
Porteu pilota, baldufes i cercols;
que els jocs no morin d'oblit, en la pols.

Companys: avui, quan fosquegi, reunim-nos
tots, al bell mig de la plaça Major!

1962

Ombra clara

En un silenci d'ombra clara,
la nau dels morts travessa el llac.
Però, qui pot comprendre ara
el teu secret, país obac?

Viure és: un dia, un altre dia...,
en aparent infinitud.
La mort, exacta quietud
d'un altre temps, que no fa via.

Compto els meus passos, en la nit;
el nombre d'anys, també el mesuro.
Però, davant la mort, m'aturo
com un marrec esfereït.

El teu silenci es fa més gran
en la nit pura del meu cant.

1962

L'home del jazz

Món cansat,
injust,
baladrer.

Cal tancar les finestres
i ornar els balcons amb llaços negres,
perquè Louis Armstrong
ha mort.

Els acurats,
seriosos,
impecables diaris espanyols
tenien la fotografia a punt...

L'home del jazz
-cara molsuda, amples espatlles-
ha desat, en silenci,
la resplendent trompeta màgica.
Porta, a la boca, una minsa cigarreta
-sota els ulls sempre riolers-,
i el fum, com un guant translúcid,
l'envolta d'una somiosa intimitat,
trencada ja,
perquè Louis Armstrong
ha mort.

Cal escoltar una vella música, en la nit.
Món cansat,
injust,
baladrer.

1971

Balcó

La nostra vida sembla un clar matí d'estiu,
amb el balcó de casa
obert, de bat a bat, a l'aire tebi
i amb un cel blau, però intocable
-ratllat per orenetes i falcies-,
a l'altra banda de la reixa verda
de la persiana.

Un dia de mercat, amb tot de gent atrafegada,
que parlen, riolers, mouen les mans, fan tractes
i s'escriu, al llarg del carrer.

Això és la nostra vida: un efímer matí d'estiu.

Cadascú, sol, al balcó,
mira l'eixam atapeït
de la gentada, que li és estranya,
i prova d'escoltar, com en un somni,
la vèrbola confusa
de tantes boques, que no paren mai:

frases perdudes, sense cap sentit,
velles paraules que no entén...

Cadascú sap que ha de morir
en el silenci de la migdiada,
sol, al balcó.

1971

Fantasia per a ús de la gent sàvia

Els aparells de televisió dansaven
al mig de la plaça, en un ballet originalíssim,
i tothom s'ho mirava embadalit.
Els marrecs de pocs anys
obrien uns ulls com pilotes de tennis;
i alguns, arrossegats pel ritme de la dansa,
s'alçaven de la cadira i volien estrafer
el moviment d'aquelles caixes –que llüien,
sota el sol, amb la fusta sense grops, esmaltada,
amb la fila impecable de botons,
una mica panxudes del davant...
Però nosaltres,
els vells lletraferits, en un racó de plaça
tremolàvem d'angúnia.

Teníem, tots, les mans empastifades
de tinta i no gosàvem contemplar l'espectacle.
Anàvem cada nit, en fila índia,
com un dòcil ramat, al soterrani
de la biblioteca; allí bufàvem
la pols de la coberta de llibres antiquíssims,
fullejàvem revistes estrangeres,
consultàvem un mot a la Gran Enciclopèdia;
cada nit, asseguts en un pupitre rònec,
dissimuladament trèiem la llengua,
com si volguéssim llepar, assaborir
un aliment carregat de substància:
la sopa negra de la lletra impresa.
Però els nostres infants n'han fet una foguera,
de tots els llibres vells, dalt del terrat,
i han inundat la casa amb tractats d'electrònica.
I ara tenen un batalló d'imatges
sota les seves ordres. Han abocat els mots
inútils en un sac de xarpellera
i l'han venut per quatre rals
al drapaire. Després d'interminables
experiments, en unes golfes
altes i esblandrades; havent fet intercanvi
de dades tècniques, incomprensibles
per a nosaltres, vells lletraferits,
han muntat el novíssim espectacle
a la plaça del poble. Els aparells dansaven

amb una suavitat meravellosa;
de cop i volta, feien passos
estrany, en un ballet moderníssim, seguint
el ritme, sincopat i exacte, de la música.
I el poble s'ho mirava embadalit.
Però els intel·lectuals, en un racó de plaça,
amagàvem les mans, brutes de tinta,
amb una mica de vergonya,
barrejada amb l'enyor d'un altre temps...

Premi Màrius Torres, 1971

Anunciació a Maria

Noieta d'Israel:
qui tremolós estel
assenyala, en la clara
nit, el camí que duu
cap al misteri nu
de la verge que és mare?

Quina veu, estilet
innocent de la Joia,
t'ha colpit avui, noia,
a trenc d'alba, en secret?

El primer raig de sol,
a la cambra, somreia.
Blancs mots l'àngel et deia,
amb coloms al trebol.

Ets gerda i fragant, rosa,
a l'hort dels crisantems...

L'eternitat, desclosa,
en el teu si reposa.
I no s'atura el temps.

En la pau del migdia,
el crit d'un corb fendia
el cel blau i distant.
I, ja al primer foscant,
entreveies, Maria,
la lluna de nissan.

El Fill, la matinada
de Pasqua, a la impensada,
ens salva de la mort.
Ara el qui creu renova
la fe en el Pare... Jove
Maria, estel del nord!

1983

Mahler

La flauta xinesa,
la cançó de Mahler!
Beneïda terra:
humida fragància,
ràfec de l'aurora,
borrons a les branques...
La saba es renova,
però els homes passen.
El tímid cucut
aprèn la tonada.
I la primavera
apunta i s'amaga.
Les filles del cant,
mentrestant, ja callen;
l'home mor, les portes
del carrer ja es tanquen.
Ronden ploraneres,
quan el vent escampa
les flors d'ametller
i verdegem prades.
El fil de la vida,
tisores el tallen.
Comiat difícil:
sona a prop, la flauta.
Tornarem a tu,
beneïda terra!

La cançó de Mahler,
la flauta xinesa...

1988

Clot del Llop

Blat amb la tija verda, tremolosa,
ordi subtil que el vent pentina,
en una fondalada, que flanqueja
una corrua grisa d'olivers.

Ran de l'espona d'un bancal florien,
amb hàbit de quaresma, tot de malves
i ravenisses blanques:
una alenada incerta d'alegria.

Quan, cansat, em repenjo a la paret, bastida
amb l'art sever de les filades,
en una feixa, que retalla l'ombra,
tenen l'aire d'un somni, les roselles...

Sota un cel blau de primavera,
l'udol glaçat, en el record:
vaga temença d'una nit d'hivern,
esquerpa solitud del Clot del Llop.

De Terra cansada

La paraula que salva

Només quan diem tu
respirem aire fresc.
S'ha velat el mirall del nostre jo superb,
s'ha esbatanat la porta de la torre de vori...
Fan nosa, els guants. I no volem cap màscara,
en el roig carnaval de les disfresses.
A la platja cansada de les hores,
fitem els ulls de l'altre i descobrim
la gran blavor, nua, del mar.

Esmicolament

Som una illa, cadascú. I ens salva
l'erosió del vent i de les ones.
El vol ras de paraules, com ocells amansits,
l'aleteig de carícies i de besos.
Som una roca dura. L'esperit
és arrogant, com un falcó salvatge.
Però el cos s'esmicola, a poc a poc,
a les mans desvalgudes de l'amic,
que ens vencen amb el toc de la tendresa.

De Narcís i l'altre

Contemplació

La consciència: Narcís
davant l'aigua serena del mirall.
El jo lliure i autònom
viu a l'exili interior; feliç
estadant d'un castell sense espitlleres,
contempla els altres éssers, que apareixen
com un reflex de l'aigua: indefinit
tornassol o miratge. Fins que, un dia,
l'amor, secretament, trenca l'espill.

Merla roquera

Te'n recordes, amic, de la merla roquera?
D'un blau grisenc, el coll;
d'un groc que enlluernava , el pit suau i el ventre,
amb un reflex ataronjat... Quieta
en un pedrís, la vèiem de lluny, amb els binocles.
Una au de pas, l'atzar d'una rara visita.
Símbol de la bellesa perdurable,
que descobríem junts, a l'hora d'un crepuscle
ennuolat, amb cel rogenic,
vora l'ordi i el blat, que ja espigaven.
I, amb delit, compartírem l'amorosa
contemplació, fugaç, dels colors de la vida.

De Narcís i l'altre

Incerta vida

Som vulnerables
com un nadó deixat a la intempèrie,
com una fina llenca de gel, en una bassa,
amenaçada pel roc d'un vailet,
com, a la clariana d'un bosc, un cervatell.
Tots compartim l'atzar de la vida: corrent
de sang, que ha de glaçar-se, parpelleig
d'uns ulls, sota la cúpula immutable
del cel. Diem paraules de perdó,
com en un somni; ens estimem a cegues;
tenim por de la mort: som tots un rostre
sense defensa, un paravent.

De Narcís i l'altre

Dionís

Quan la llum de l'aurora entra, a lloure,
pel balcó amb porticons esbatanats,
sento que s'esvaneix,
en el meu cos, la nit dels desigs: la requesta
de Dionís, insaciable, amb àgil
corredissa de sàtirs. I contemplo,
meditatiu, el revers de la vida:
la claredat que no s'avé

amb el caos nocturn, la serena raó
d'Apol·lo, déu solar,
contra el bull delitós, seminal, de l'instint:
Dionís, foll, per camins sense fites.

De La veu de l'àngel

Concert

Aquella clara nit d'estiu
Telemann s'apropava, com un àngel
amb perruca i casaca de vellut -en la gràcia
del barroc, perdurable: era un trio sonata
per a flauta, oboè i fagot.
Sèiem a l'esplanada del castell.
L'empostissat, a l'ombra d'un vell mur,
acollia els tres músics
amb un alt coixí d'heura. I quan, tot d'una,
el garbí iniciava un pas de dansa
que feia tremolar les partitures,
Telemann sospirava, a la darrera fila.
Els sons trenaven un amable
diàleg. L'oboè, penetrant com l'enyor,
responia a la veu
auroral de la flauta. Rondinava,
irònic, el fagot.

I fiblava l'oïda,

amb l'encant dolorós d'un baix continu,
el xerric insistent dels grills, en la nit quieta.

De La veu de l'àngel

Eros i el temps

A la Maria

A la tardor, quan el ressol esquiu
brilla, per un moment,
en els teus ulls de dona,
m'oblido de Narcís i del mirall que em torba.

Ha emmudit el piano
a la sala en penombra,
que té sostre amb motlures i cairons vermellosos.
Al finestral hi ha, encara, la llueur del capvespre.

A la nit, el rellotge de paret,
acòlit d'Eros juganer,
beneeix amb el pèndol
el qui sap oblidar, a l'atri de l'amor.

I ja a l'alcova, amb fresca olor d'espígol,
quan el desig, com una brasa fosca,
reviu en la nuesa compartida,
abraçaré el teu cos madur

fins a l'encant dels ulls,
amb un impuls llarg i serè,
com l'aurora que ens crida des del mar.

I sonaran, un altre cop, les hores,
amb el rodó batall de l'alegria.

De La veu de l'àngel

Bancal

L'espona d'un bancal
era, al coster, una paret esbucada.
I em punyia el silenci dels camps segats i el vol,
alt i llunyà, d'unes falcies.
Ja no hi ha carros ni cançons... Florian
quatre malves, confoses amb l'herba del camí.
Clam d'una solitud sense remei.
Enyor d'un temps marcit, a poc a poc,
com el rostre d'un vell. En una feixa,
els ametllers, d'escorça clivellada, mostraven
el fruit, amb les clofolles arrugades i grises.
A la fi, delerós, cullo, d'un esbarzer,
l'única móra negra, ja madura.

De La veu de l'àngel

Biografia

Jordi Pàmias va néixer a Guissona l'any 1938. Fill d'un pastisser, va estudiar Filologia Romànica a Barcelona, on va entrar en contacte amb personalitats com Antoni Badia i Margarit i José Manuel Blecuá. La seva vida laboral ha estat molt vinculada a la docència, ja que sempre ha exercit com a professor d'institut. La presa de contacte amb la nostra llengua va desvetllar-li la necessitat d'escriure en català. També el seu rebuig del franquisme, expressat en nombrosos poemes, va contribuir en aquesta decisió.

L'any 1969 va guanyar el premi Joan Salvat-Papasseit, amb l'obra *La meva casa*, que va veure la llum l'any 1972. A partir d'aquí Pàmias inicia una fructífera carrera literària, amb la publicació de *Fantasia per a ús de la gent sàvia* (1974), que va merèixer el premi Màrius Torres, *Clam de la neu* (1977) i *Flauta del sol* (1979), que guanyà el premi Carles Riba. Després van arribar els llibres *Cançons de la nit benigna* (1980), *El foc a la teulada* (1982), *Àmfora grega* (1985), *Lluna d'estiu* (1985), *La nit en el record* (1986), *El camí de Ponent* (1990), *L'alegria velada* (1992), *Entre el record i el somni* (1992) i *La plana verda* (Pagès, 1994). Posteriorment, amb l'obra *Fuga del mil·lenni* (Proa, 2000), el poeta eleva un càntic cívic, disconforme i crític amb el món, tot reprenent el fil de la poesia social dels primers anys.

Però és amb *Narcís i l'altre* (2001) que signa un dels seus llibres més punyents, rodons i celebrats per la crítica i els lectors. Després han arribat *Terra cansada* (2004), *La veu de l'àngel* (2009), l'antologia *Incerta vida* (Alfazeta, 2011), a cura de Sebastià Alzamora i Txema Martínez-Inglés i, finalment, *Al cor del món* (2013).

La seva obra poètica completa ha estat publicada per Pagès editors. La data de publicació, tanmateix, no segueix l'ordre dels volums. D'aquesta manera el primer llibre publicat fou *Lluna d'estiu* (2004, volum III). I a continuació arribaren *La nit en el record* (2006, volum II), *El do de la paraula* (2010, volum IV), *La casa dels avis* (2011, volum I), *Terra, mite, àngel* (2014, volum V) i *Ronda dels dies. Cent vint poemes esparsos* (2016, volum VI).

Pàmias també ha conreat el teatre (*Camí de mort*, 1979) i l'assaig (amb especial èmfasi en la creació de dietaris), amb obres com *Quadern de tres estius* (1986), *Joan Barceló. Obra i retrat* (1990), *Des de la foscor: un dietari dels anys 60* (2007) i *Joaquim Ruyra i els caputxins* (amb Jordi Cervera, 2015).

A més dels premis Joan Salvat-Papasseit, Màrius Torres i Carles Riba, ja esmentats anteriorment, l'autor ha guanyat el Vila de Martorell, els Jocs Florals de Barcelona, el Vicent Andrés Estellés-premis Octubre, el Ciutat de Palma, el Miquel de Palol i el Benvingut Oliver de Narrativa. Igualment ha guanyat el Cavall Verd-Josep M. Llompart, el Crítica Catalana de poesia i el Crítica Serra d'Or. L'any 1999 li va ser concedida la Creu de Sant Jordi. I en guany ha estat guardonat amb el premi Jaume Fuster.

Aquesta selecció de poemes
de Jordi Pàmias
es publica el 18 de setembre de 2017
amb motiu del recital del poeta
dins el cicle Dilluns de poesia
a l'Arts Santa Mònica, Barcelona.

Dilluns de poesia a l'Arts Santa Mònica 2017

**Totes les sessions tindran lloc
a l'Arts Santa Mònica
els dilluns a les 19 h**

Arts Santa Mònica

Centre de la creativitat

La Rambla 7

08002 Barcelona

T 935 671 110

artssantamonica.gencat.cat

Entrada lliure

Mitjà col·laborador:

NÚVOL

Col·laboren:

PEN
català

AELC
ASSOCIACIÓ D'EScriptors
EN LLENGUA CATALANA

Organitza:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

**Institució
de les Lletres
Catalanes**

SANTAMÒNICA